

Секція: Податкова політика

Дулік Тетяна Олександрівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри оподаткування та соціального забезпечення

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

Козова Дар'я Володимирівна

студент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування

Університету митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

Омельницька Юлія Едуардівна

студент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування

Університету митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день сільське господарство в Україні залишається однією з найменш конкурентоспроможних галузей економіки та характеризується залежністю як від природно-кліматичних умов, так і від масштабів державного втручання.

Родючі українські землі надали можливість країні стати одним із найбільших експортерів рослинної олії та зернових культур. Це підтверджується офіційними статистичними даними (табл. 1) [3, с. 100; 4].

Таблиця 1

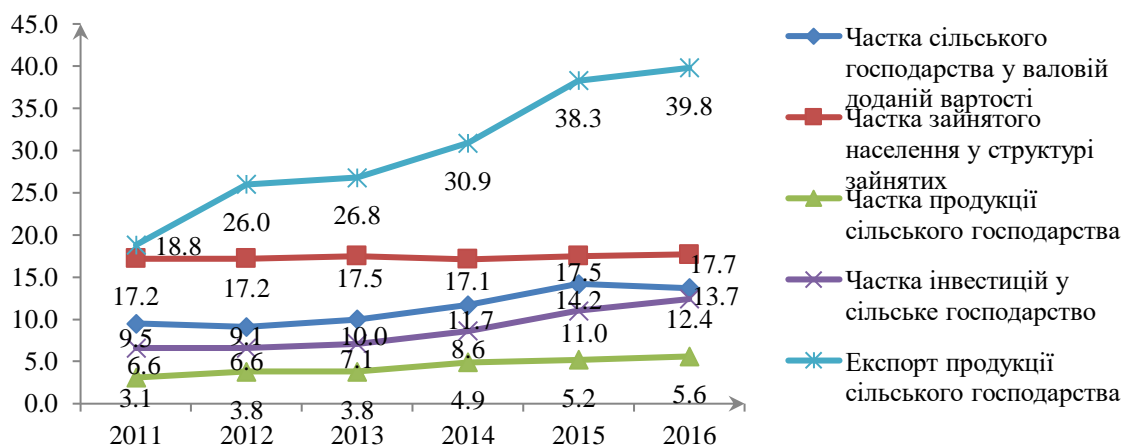
Роль сільського господарства в економіці України, % [2]

Показник	Роки					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Частка сільського господарства у валовій доданій вартості	9,5	9,1	10,0	11,7	14,2	13,7
Частка зайнятого населення у структурі зайнятих	17,2	17,2	17,5	17,1	17,5	17,7
Частка продукції сільського господарства	3,1	3,8	3,8	4,9	5,2	5,6
Частка інвестицій у сільське господарство	6,6	6,6	7,1	8,6	11,0	12,4
Експорт продукції сільського господарства	18,8	26,0	26,8	30,9	38,3	39,8

Проаналізувавши дані таблиці 1, можемо помітити тенденцію до зростання експорту продукції сільськогосподарського виробництва. Так у 2016 році спостерігаємо збільшення експортованої продукції на 21 % у порівнянні з 2011 роком та на 1,5 %, у порівнянні з 2015 роком.

Протилежна ситуація з реальним ВВП країни, у 2016 році він зріс на 9,9 %, при одночасному зростанні річного рівня інфляції до 43,3 %. Поясненням цьому є несприятливі події не тільки економічного, але й політичного характеру.

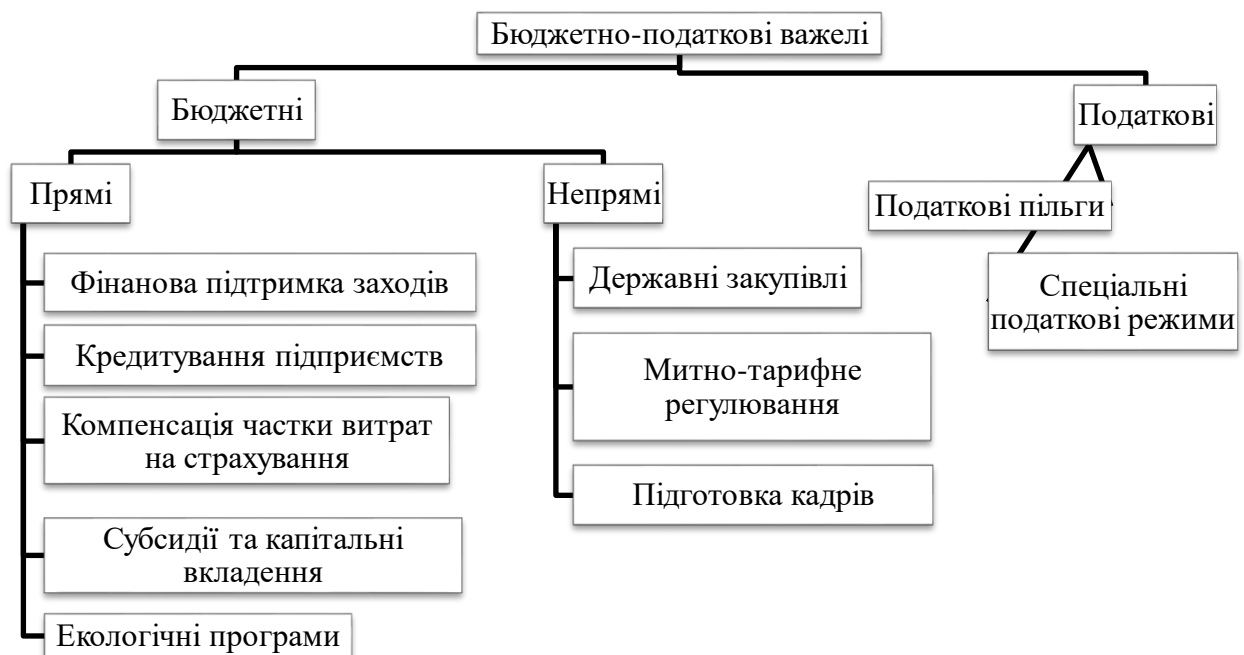
Та незважаючи на це, дані таблиці 1 свідчать, що сільське господарство становить понад 13,7 % ВВП і забезпечує робочими місцями 17,7 % від зайнятого населення [3, с. 100]. Узагальнивши вищезазначене, зобразимо роль сільського господарства в економіці України (рис.1).

Рис. 1. Роль сільського господарства в економіці України у 2011-2016 рр., % [2]

Аналіз даних, наведених на рис.1 свідчить, що протягом вказаного періоду сільськогосподарські товаровиробники збільшували обсяги експортованої продукції. Частка інвестицій також має тенденцію до зростання: у 2016 році показник збільшився на 5,8 %, порівняно з 2011 роком та на 1,4 %, у порівнянні з 2015 роком.

Оскільки бюджетно-податкові важелі здійснюють державний вплив на економічні процеси, постає необхідність розгляду складових бюджетно-податкових важелів (рис. 2) [3, с. 102].

Рис. 2. Склад важелів стимулювання розвитку сільського господарства

Рисунок 2 засвідчує, що в Україні розроблена значна структура бюджетно-податкових важелів для стимулювання розвитку сільськогосподарських підприємств. Чітке їх застосування мало б надавати реальну допомогу аграріям. Проте, реалії є іншими і прямі бюджетні важелі на практиці майже не задіяні.

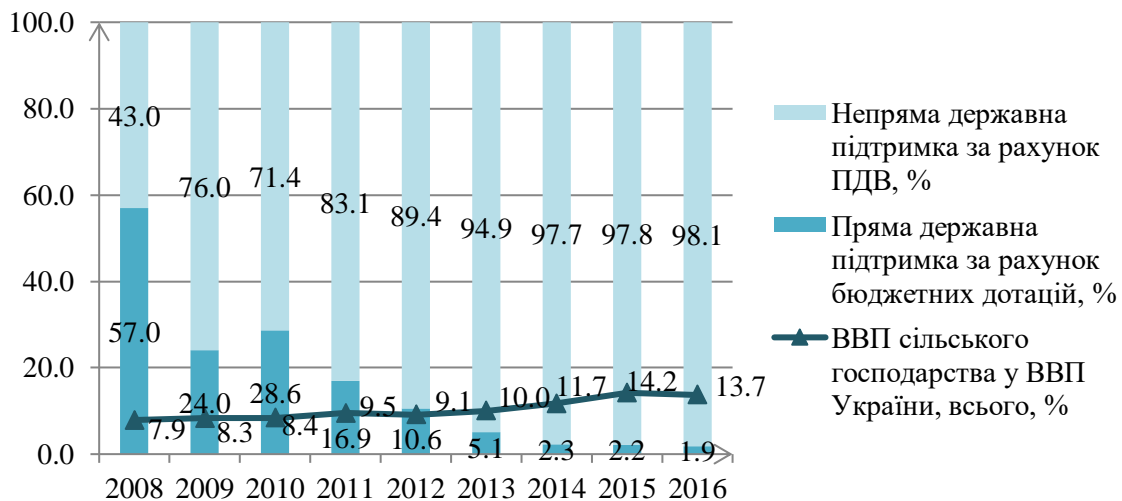
Розглянемо структуру бюджетно-податкової підтримки аграріїв за 2008 – 2016 роки (табл. 2) [2].

Таблиця 2

Структура бюджетно - податкової підтримки, % [2]

Вид державної підтримки	Роки								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Непряма	43,0	76,0	71,4	83,1	89,4	94,9	97,7	97,8	98,1
Пряма	57,0	24,0	28,6	16,9	10,6	5,1	2,3	2,2	1,9

Проаналізувавши дані таблиці 2, відразу помітним є те, що структура бюджетно-податкової підтримки галузі зазнала значних кардинальних змін [3, с. 104]. Для наочності, на рисунку 3, побудовано динаміку частки ВВП сільського господарства та структури його бюджетно-податкової підтримки за 2008–2016 роки, беручи за основу таблиці 1, 2 та рисунок 1 (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка частки ВВП сільського господарства та структури його бюджетно-податкової підтримки за 2008–2016 роки [2]

Дані рисунка 3 засвідчують, що обсяги непрямої підтримки АПК значно перевищують обсяги підтримки за рахунок коштів державного бюджету. Розмір прямої державної підтримки за рахунок бюджетних дотацій скоротився з 57 % у 2008 році до 1,9 % у 2016, тоді як непрямої бюджетної підтримки галузі за рахунок ПДВ пропорційно зріс на 55% [1].

Частка сільського господарства у ВВП (відповідно до даних The World Bank Group) за аналізований період зросла майже на 6 % [5]. Можна зробити

висновок, що за рахунок прямого фінансування і непрямой підтримки, бюджетні витрати характеризуються високим рівнем окупності. Але, на жаль, у нас залишилися величезні проблеми нестачею логістичних потужностей і, перш за все, пропускної спроможності вітчизняних портів, зруйнована система зрошення, нестачі оборотних коштів у фермерів [1].

Таким чином, здійснені дослідження окремих аспектів бюджетно-податкового стимулювання показали, що основними джерелами непрямой підтримки сільськогосподарських підприємств були пільги з ПДВ та застосування єдиного податку 4-ї групи (до 1 січня 2015 р. – фіксованого сільськогосподарського податку). Перевагою останнього є те, що він дозволяє не платити аграріям податок на прибуток. На початку 2017 року уряд скасував дію спеціального режиму оподаткування ПДВ, що призвело до посилення податкового тиску на аграрну галузь. Слід зазначити, що в умовах відсутності прямої бюджетної підтримки він залишався ефективним інструментом державної допомоги. Відсутність дієвих податкових пільг та прямої бюджетної підтримки призвела до втрати обігових коштів, що стало причиною розорення багатьох аграрних підприємств змусило їх застосовувати «тіньові» схеми діяльності. Як наслідок, спостерігається зменшення кількості робочих місць, скорочення обсягів виробництва (менш рентабельних видів продукції), а також обсягів валютного виторгу від експорту сільськогосподарської продукції.

Враховуючи вищезазначене, шляхами підвищення ефективності підтримки сільського господарства є покращення дії бюджетно-податкових важелів, щоб державна підтримка надавалась з більшою віддачою та ефективністю, сприяла розвитку виробництва і сільських територій. Для цього необхідні ефективні бюджетні важелі, які б слугували базою як для розробки державних програм, так і управління галуззю.

Література

1. Битва експертів: аргументи за та проти податкових пільг для аграріїв (О. Нів’євський, М. Соколов) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agrarna-rada.com.ua/news/441.html>. – Назва з екрану.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану.
3. Долженко І.І. Тенденції бюджетно-податкового стимулювання сільського господарства в Україні / І.І. Довженко // Науковий вісник НУБІП України . – 2016. – С. 99-110.
4. Methodology for the measurement of support and use in policy evaluation / Organization for economic cooperation and development (Trade and Agriculture Directorate) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/agriculture/agricultural-policies/1937457.pdf> – Назва з екрану.
5. The World Bank Group (2015), DataBank, [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://data.worldbank.org/topic/agriculture-and-rural-development>– Назва з екрану.